

כיצד העדים

פרק ראשון

מכות

ב.

עין משפט נר מצוה

א א מיי פ"כ מהל' עדות
הלכה ח סמג עשין קי
טו"ח ס"י לח:
ב ב מיי שס פ"ח הל' א
סמג ט:
ג ג מיי שס פ"כ הל' י
סמג ט:

רבינו הננאל

כיצד העדים נעשין
וזממין מעידין
אנו באיש פלוני שהוא
בן גרושה או בן חלוצה
כו' ואקשין [הא כיצד
וכו'] היאך אתם מעידים
ביום פלוני שהרג פלוני
את פלוני במקום פלוני
ואתם הייתם עמו במקום
פלוני הרי אלו זוממין.
ופרקין תנא התם קאי
כל הזוממין מקדימין
לאותה מיתה חוץ מזוממי
בת כהן ובעולה. ויש
עדים אחרים שאין בהם
הזמה כל עיקר אלא
מלקות בעלמא כיצד
מעידין אנו באיש פלוני
שהוא בן גרושה כו' אין
אומרים יעשה זה בן
גרושה כו' שנאמר
ועשיתם לו כאשר זמם לו
ולא לורעו. וליפסליה
ליה לדידיה לחודיה.
בעינין כאשר זמם
וליצא. כלומר הוא לא
בא אלא לפסול לו ולורעו
ואם באת לפסולו לו לברו
הנה לא נעשה כאשר זמם
לעשות. בר פדא אמר
ק"ו המחלל אינו
מתחלל פי' כהן גדול
(ח) שבא על אלמנה
חיללה הוא אינו מתחלל
הנה שבא לחלל והעיד
עליו שהוא בן גרושה
ונתבון לחללו ולא חיללו
אינו דין שלא יתחלל.
ומתקין רבינא אי הכי
בטלת תורת עדים זוממין
דאיכא למימר לדברין

חשק שלמה על ר"ח

א ע' רש"י ורמב"ם נקט לה
ב"ג דכמי להל' בקלא וע'
קדושין עו' ב' סוטה כ' ב':

הגהות וצינונים

א] גירסת מהר"ם דקתני
(גליון) ובריטב"א גורס
בדקתני עיי"ש, וכ"ה
בכת"י אחד: [ג] מהר"ם
מ"ז (גליון) וכן ליתא
בכת"י, ועיי' מהר"ץ
חיות בילק"מ: [ג] [ליתא
בילקוט]
ד] ברש"י על ה"ר"ף
גירש הבע"ל, והוא
מדויק יותר (ערוך לנר):
ה] "וחלוצה" ליתא
ברש"י על ה"ר"ף ובת"י
רש"י מלוגל ומרדכי
ונמ"י וברטנורה (והוא
מיותר דרש"י ממשך
מדבור הקודם): [ו] רש"י:
דהא אב (גליון):
ז] רש"י מ"ז (גליון)
וגראה שאין למחוק
(ב"ש). ומרש"ל (וכן
המהרש"א)
למחוק כפל מלים שהיה
לפניו בדפוס ויניציאה:
ח] נרד"ל וליכ"א למימר
דנתבון (אוצר חיים,
וכ"ה בתוס' רבינו
פרץ): [ט] נרד"ל דודאי
(בארות המים): [י] בדפוס
ויניציאה ר"פ נוסף
בכתובות, ורבינו בתוס'
שאנן ובתוס' רבינו פרץ:
כ] נרד"ל ויש מי
שפירש (ב"ש ע"פ תוס'
שאנן): [ל] רש"ל כדתינא
מות יומת כו' [עין
רש"א] (גליון): [מ] צ"ל
תניא ב"ל חייבי מיתות
שאי אתה יכול כו' ועין
רש"א (גליון): [נ] ב"ד

מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה אין אומרים כו'. תימה כיון דאם הומו אינן נעשין בן גרושה וחלוצה א"כ גם בשלא יזומו איך יעשה על פיהם בן גרושה (ה) דהכי הוא האמת ואמאי הא הו"ל כיון דלוקין הוי

ואין זה עדות^(א) וי"ל כיון דלוקין הוי כאשר זמם והוי שפיר אתה יכול להזימה וקשה דל"כ מאי קאמר פרק היו דוקין (סנהדרין דף מה.) גצי עדי נערה המאורסה דליהי לא מיקטלא דכיון דלינהו לא מיקטלי משום שיכולין לומר לאסרה על צעלה זאלו והו"ל לה עדות שאי אתה יכול להזימה ומאי קאמר והא מ"מ לוקין וי"ל דהתם כיון שבאין לחייבה מיתה וזממו להרוג את הנפש לא מיקיים כאשר זמם צמלקות דהא צהדיא כתיב"ו נפש צנפס גצי הזמה דעדות נפשות ולא חשיב יכול להזימה צמלקות אצל הכא שלא כוון אלא לשווייה בן גרושה וכן חלוצה דליכא כי אם לאו צעלמא כיון שלקו חשיב שפיר עדות שאתה יכול להזימה^(ב) ועי"ל דגצי עדות דבן גרושה וחלוצה לא חיישין כלל צאתה יכול להזימה דמהיכא נפקא לן דזעין עדות שאתה יכול להזימה מכאשר זמם והא מוכח צממרא דכאשר זמם לא נכתב לגצי עדות דבן גרושה (ג) ולא קאי כלל עליה צבוס דז צעעולס אצל התם גצי נערה המאורסה ודאי כאשר זמם קאי נמי עליהן דאם^(ד) התרו צה מיקטלי אינהו צשהזמו ואילו איהי צלא הומו (והתם מיירי צלא התרו וכיון דכאשר זמם קאי עליהו^(ה) לכך זעין אתה יכול להזימה ויש לדקדק אמאי לא נקט מעידין אנו באיש פלוני שהוא ממזר כו' דזה הוה שייך צין צישראל צין צכהנים וצן גרושה לא פסיל אלא צכהנים ויש ליישב דנקטיה משום דקאי אזורממי צת כהן כדליתא צממרא ולכן נקט מידי דשייך צכהונה: **מעידין** אנו באיש פלוני שחייב גלות. וא"ת היאך הם יכולים לחייבו גלות צעדותן והא יכול

לומר מזיד הייתי כדאמר גצי אכלת חלב צפ"ק דצבא מליעא (דף ג:) וי"ל דמיירי כשראו צו רגלים לדבר שנשמט הצרול מקתו ואיכא למימר דלא^(א) נחכוין אצל קשה מהא דתנן פרק אלו הן הגולין (לקמן דף ט:) דשונה אינו גולה לאו כי האי גוונא דומיא דאויב גולה ואמאי אינו גולה כיון דראו דהוי רגלים לדבר וי"ל דשחני שונא דיש לנו לומר אי הוה אמר לא הרגתי יכול לתרץ ולומר לא הרגתי שוגג אלא מזיד כמו^(ב) צלא אכלתי חלב אצל כיון דשתק כדאמרנו לו העדים צודאי^(ג) מקדימין לאותה מיתה. פ"י הקונטרס שאין להם נס והמלטה וקשה דמאי קמ"ל פשיטא וצמכות^(ד) פירש^(ה) שרונה לומר מקדימין שלא יענו דין וגם זה קשה דמאי קמ"ל פשיטא לכך פירש ר"י מקדימין הכי פירושו ודאי אתה רריך להמיתן צמיתה (א) שהמיתו אצל ודאי אם אינו יכול אפ"ה נמיתם צכל מיתה שנוכל כדתינא הכה תכה^(ב) (צ"מ דף לא:): וקשה דאמרין פרק נגמר הדין (סנהדרין דף מה:): דרונא וגואל הדם הוו צ' כותצין הצאץ כאחד וכן קשה דצמספתא (פ"צ דסנהדרין) תניא אצל הזוממין שאין^(ג) אתה יכול להמיתן צמיתה הכתובה צהן אתה ממיתם צכל מיתה ודריש ליה מן קרא דוצצרת הרע מקרבן ואמאי (ד) הוי רונא וגואל הדם צ' כותצין הצאים כאחד ומירץ ה"ר יוסף דרונא וגואל הדם הוו צ' כותצים הצאץ כאחד לענין שלא נלמוד שאר מומתין מהם להמיתם אף צמיתה שאינה מד' מיתות צ"ד אצל מד' מיתות צ"ד פשיטא נמיתם^(א) צכל חייבי מיתות: **זוממי** בת בהן ובע"ה שאין מקדימין לאותה מיתה אלא מיתה אחרת. צועלה דדרשין היא ולא צועלה וזוממי צת כהן דכתיב לחצוי ולא לחצותו וא"ת למה לי דרשא דלחצוי ולא לחצותו תיפוק ליה מהיא^(א) דנפקא לן דדרשין היא מחללת היא ולא צועלה היא ולא וזוממי וי"ל הואיל וזוממיה צאו לחייבה שריפה לא יצא לחוקמי מיעוטא דהיא אלא צצועלה ולא ממעטיין וזוממין (אלא מן (ו) אחיו^(א)) אצל כיון דכתיב לחצוי דרשין נמי מהיא למעוטי וזוממיה אצל קשה כיון דכתיב לחצוי אמאי אינטריך למעוטי וזוממין מהיא וי"ל דאי מאחיו הוה אמיינא דה"מ כשהצועל היה נדון קרינן ציה לחצוי אצל אם לא היה נדון על פי עדותן כגון שהיה קטן צן ט' שנים ויוס אחד^(ב) או שלא הכירו הצועל לא קרינן ציה לחצוי קמ"ל היא ולא (ו) וזוממין למעוטי וזוממין צכל ענין ומתחלה היה ר"י מסופק צהאי מילתא שוב פשיטא מפרק נגמר הדין (סנהדרין דף נו.) דקאמר מיתה אחת מעין שתי מיתות כגון צת כהן וצועלה או צת כהן וזוממי (ה) וזוממין והשתא למה ליה וזוממי וזוממין תיפוק ליה דליכא שתי מיתות צלא וזוממי וזוממין משום הצועל שהוא צחנק אלא שמע מינה דליירי כגון דליכא דין מיתה צצועלה כגון שהוא קטן כדפירשתי ואפ"ה קאמר^(א) וזוממי וזוממין צחנק אלמא דהוה וזוממין צחנק אע"פ דליכא דין מיתה צצועל: **ועוד** מדקתני **קבון**. פיר^(א) הקונטרס דמאי צעי כילד וכו' הא קתני (ט) לקמן וכו' ועוד יש לפרש ועוד קלומר ואם תמנא לומר דלשון הזמה הוה זה אינו דעל כרחק דין הזמה קאמר כדקתני ולאומי קושייתא קמיתא: **בעינין** כאשר זמם וי"בא. קשיא היכא שמעידין שהוא מנרי שני דלינן צאין לפסול ורעו כי אם לפסלו א"כ נפסול^(א) וי"ל דמ"מ אשתו נפסלת דפסלה צציאתו וכתיב ועשיתם לו כאשר זמם לו ולא לאשתו: **ומה**

כיצד העדים נעשין וזוממין כו'. צממרא מפרש מאי קאמר: את איש פלוני. כהן: שהוא בן גרושה. צפנינו נגמרה^(א) אמו^(ב) קודם שנוגד והרי הוא חלל ופסול^(ג): אין אומרים. אם הומו והן כהנים יעשה זה בן גרושה וחלוצה^(ד) לקיים צו כאשר זמם אלא סופג את הארבעים וצממרא מפרש טעמא: שחייב גלות. שהרג את הנפש צשוגג: **גב' ה"ג** האי כילד אין העדים נעשין וזוממין מיצעי ליה ועוד דקתני לקמן (דף ה.) אצל אמרו להם כו': כיצד אין העדים נעשין וזוממין מיצעי ליה. דהא לא מקיימת צהו כאשר זמם: ועוד. מאי קא צעי תנא כילד נעשין וזוממין הא קתני לה לקמן כילד דין וזוממין דקתני צמתני אצל אמרו להם הזוממים היאך אתם מעידים עדות זה והלא הייתם עמו אותו היום צמקום פלוני כו': התם קאי. מסנהדרין סליק דתנן צשילחי אלו הן הנחנקין דהוא סיומא דסנהדרין דיש וזוממין שנשתנו צמקת מדין הזמה דקתני כל הזוממין מקדימין לאותה מיתה כלומר אין להם לצפות מיתה אחרת אלא משכימין לאותה מיתה שנגמר צה דינו של נדון: חוץ מזוממי בת בהן. נשואה שאע"פ שנגמר דינה לשריפה על פיהם הם צחנק כדלפינן התם (דף ג.) היא צשריפה ואין צועלה צשריפה אלא צחנק כאשר אשת איש והזוממין משכימין למיתה שחייבו את הצועל דכתיב כאשר זמם לעשות לחצוי ולא לחצותו (סז) וקאמר הכא עוד יש וזוממין אחרים שאין מקיימין צהן דין הזמה כלל אלא מלקות ועלה מפרש כילד אותן העדים שאין מקיימין צהן דין הזמה נעשין וזוממין מעידים אנו כו': וי"א צורעו. ואם תעשהו חלל והוא כהן פסלת את זרעו לעולם: בעינין כאשר זמם. והוא זמם לפסול את הנדון ואת זרעו: המחלל אינו מתחלל את כהן הנשוא את הגרושה שמחלל את זרעו אין הוא עצמו מתחלל מן הכהונה^(א): הבא חלל וי"א חלל. עד

וזמם שרנה לחלל ולא חיללו אינו דין כו': אם צת לדרוש ק"ו זה צעדים וזוממין צטלת תורת הזממה: ומה

דף ט:): דשונה אינו גולה לאו כי האי גוונא דומיא דאויב גולה ואמאי אינו גולה כיון דראו דהוי רגלים לדבר וי"ל דשחני שונא דיש לנו לומר אי הוה אמר לא הרגתי יכול לתרץ ולומר לא הרגתי שוגג אלא מזיד כמו^(ב) צלא אכלתי חלב אצל כיון דשתק כדאמרנו לו העדים צודאי^(ג) מקדימין לאותה מיתה. פ"י הקונטרס שאין להם נס והמלטה וקשה דמאי קמ"ל פשיטא וצמכות^(ד) פירש^(ה) שרונה לומר מקדימין שלא יענו דין וגם זה קשה דמאי קמ"ל פשיטא לכך פירש ר"י מקדימין הכי פירושו ודאי אתה רריך להמיתן צמיתה (א) שהמיתו אצל ודאי אם אינו יכול אפ"ה נמיתם צכל מיתה שנוכל כדתינא הכה תכה^(ב) (צ"מ דף לא:): וקשה דאמרין פרק נגמר הדין (סנהדרין דף מה:): דרונא וגואל הדם הוו צ' כותצין הצאץ כאחד וכן קשה דצמספתא (פ"צ דסנהדרין) תניא אצל הזוממין שאין^(ג) אתה יכול להמיתן צמיתה הכתובה צהן אתה ממיתם צכל מיתה ודריש ליה מן קרא דוצצרת הרע מקרבן ואמאי (ד) הוי רונא וגואל הדם צ' כותצין הצאים כאחד ומירץ ה"ר יוסף דרונא וגואל הדם הוו צ' כותצים הצאץ כאחד לענין שלא נלמוד שאר מומתין מהם להמיתם אף צמיתה שאינה מד' מיתות צ"ד אצל מד' מיתות צ"ד פשיטא נמיתם^(א) צכל חייבי מיתות: **זוממי** בת בהן ובע"ה שאין מקדימין לאותה מיתה אלא מיתה אחרת. צועלה דדרשין היא ולא צועלה וזוממי צת כהן דכתיב לחצוי ולא לחצותו וא"ת למה לי דרשא דלחצוי ולא לחצותו תיפוק ליה מהיא^(א) דנפקא לן דדרשין היא מחללת היא ולא צועלה היא ולא וזוממי וי"ל הואיל וזוממיה צאו לחייבה שריפה לא יצא לחוקמי מיעוטא דהיא אלא צצועלה ולא ממעטיין וזוממין (אלא מן (ו) אחיו^(א)) אצל כיון דכתיב לחצוי דרשין נמי מהיא למעוטי וזוממיה אצל קשה כיון דכתיב לחצוי אמאי אינטריך למעוטי וזוממין מהיא וי"ל דאי מאחיו הוה אמיינא דה"מ כשהצועל היה נדון קרינן ציה לחצוי אצל אם לא היה נדון על פי עדותן כגון שהיה קטן צן ט' שנים ויוס אחד^(ב) או שלא הכירו הצועל לא קרינן ציה לחצוי קמ"ל היא ולא (ו) וזוממין למעוטי וזוממין צכל ענין ומתחלה היה ר"י מסופק צהאי מילתא שוב פשיטא מפרק נגמר הדין (סנהדרין דף נו.) דקאמר מיתה אחת מעין שתי מיתות כגון צת כהן וצועלה או צת כהן וזוממי (ה) וזוממין והשתא למה ליה וזוממי וזוממין תיפוק ליה דליכא שתי מיתות צלא וזוממי וזוממין משום הצועל שהוא צחנק אלא שמע מינה דליירי כגון דליכא דין מיתה צצועלה כגון שהוא קטן כדפירשתי ואפ"ה קאמר^(א) וזוממי וזוממין צחנק אלמא דהוה וזוממין צחנק אע"פ דליכא דין מיתה צצועל: **ועוד** מדקתני **קבון**. פיר^(א) הקונטרס דמאי צעי כילד וכו' הא קתני (ט) לקמן וכו' ועוד יש לפרש ועוד קלומר ואם תמנא לומר דלשון הזמה הוה זה אינו דעל כרחק דין הזמה קאמר כדקתני ולאומי קושייתא קמיתא: **בעינין** כאשר זמם וי"בא. קשיא היכא שמעידין שהוא מנרי שני דלינן צאין לפסול ורעו כי אם לפסלו א"כ נפסול^(א) וי"ל דמ"מ אשתו נפסלת דפסלה צציאתו וכתיב ועשיתם לו כאשר זמם לו ולא לאשתו: **ומה**

[א] לקמן דף ה. [ב] סנהדרין פט. ע"ש, [ג] עיי' תוס' יו"ט, [ד] בימות דף פה, [ה] סוטה כג. ו' פסחים [ו] ז' דברים יט בא, [ז] כתיבות יב, [ח] בימות פה. ועיי"ש בתורה מה, [ט] דף מה. ע"ש, [י] נדה מה ע"א.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מעידין וכו' בן גרושה וחלוצה דהכי: (ב) בא"ד גרושה וחלוצה ולא: (ג) ד"ה כל כו' צמיתה שריצו להמית אותו אצל אם ודאי שאינן יכולים להמיתן באותה מיתה אפ"ה נמיתם: (ד) בא"ד ואמאי הא הוי: (ה) ד"ה וזוממי כו' לחצוי ודרשין לחצוי: (ו) בא"ד מן לחצוי אצל כיון דכתיב לחצוי וכו' וי"ל דכתיב לחצוי וכו' וי"ל דאי מלאחיו הוה: (ז) בא"ד ולא וזוממיה למעוטי: (ח) בא"ד וזוממי וזוממיה והשתא למה ליה וזוממי וזוממיה וכו' וזוממי וזוממיה צחנק: (ט) ד"ה ועוד וכו' קתני לה לקמן:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מעידין כו' וי"ל כיון דלוקין. ע"י שטיה מקובלת צ"ק דף עה ע"ב ד"ה עדות [א] אתה יכול להזימה: בא"ד ועיי"א דגבי עדות דב"ג. קשה לי צוה מקובלת דכתיבת דף ג' ע"א רא"ש עדים וזוממין ממונא משלם מלקי לא לקי משום דלאו בני התראה נינהו. משמע דאי עני התראה ראוי לומר יומר דמלקי לתי והא אם יהיה הדין דממונא לא משלם צטלה כל העדות דהוי עדות שאי אתה יכול להזימה דכזה אין דומה לצ"ג דהא קרא דהזמה קאי על הממונ דהא משכח צלא אתרו. וא"כ אדרבה אם ל"ש התראה אפטר לומר יומר דמלקי לקי ולא יהיה צממון כלל דין הזמה ולא קאי עלה ועשיתם כאשר זמם. עכ"פ אם לריבין התראה א"כ משכח צממון כאשר זמם צלא אתרו. וצאתרו אם לא ישלמו ממון יהיה צכלל עדות שאי אתה יכול להזימה: ד"ה בעינין כו' וי"ל דמ"מ אשתו אשתו נפסלת. לכאורה עדיין קשה לרי"י צבימות דף סח דמנרי שני אינו פוסל את אשתו:

תורה אור השלם

(א) וְעֵשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם וְעֵשִׂיתֶם לָאִחִיו וּבְעֶרְתָּ הָרֶעַךְ מִקִּרְבֶּךָ: [דברים י"ט י"ז]

ליקוטי רש"י

מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה ובן חלוצה. לייכא לאוקמי כאשר זמם ולומר יא הוא בן גרושה חצוי אלא סופג את הארבעים

מיתות ב"ד פשיטא דנמיתם ככל חייבי מיתות. מהר"ם (גליון): [ס] דפ"י פדא. ומהר"ם הגיה תיפוק ליה דנפקא לן מהבא דדרשין, והבאה"מ ובי"ש הגיהו הרפוס שלפניו "תיפוק ליה דנפקא לן מהיא": [ע] רש"א מ"ז (גליון) בדפוס "אלא מן האחין" ומהרש"ל הגיה כלפניו. בתוס' רבינו פרץ אי"א מאחיו: [פ] צ"ל קאמר (באה"מ): [צ] דבור זה שייך לפני ד"ה כל הזוממין: [ק] רש"ל הוא כפירוש הקונט' (גליון) בדפוס: "הוא פירש הקונטרס", ורש"ל הגיה שצ"ל "כפירוש" במקום "פירש":

ד א מיי פ"כ מהל' עדות
ה' ט סג עשין קי:
ה ב מיי פ"ח מהל'
סנהדרין הלכה ז:
ו ג ד מיי פ"כ מהל'
עדות הלכה ח סג עשין
ט:
ז ה מיי פ"י מהל' נזיק
מנון הלכה ד סג עשין
קו:
ח ו ז מיי פ"א מהל' א
סג עשין:
ט ה מיי פ"ח מהל'
עדות הלכה ח סג עשין
ק"ו ע"ח ס"י לח:

הגהות וצינונים

א ג"י יעב"ץ מורבן
(גליון: [ב] מהר"ם מ"ז
(גליון: [ג] מהר"ם הכי
איתמר (גליון):
ד הוסיפו המהרש"א
מרש"י (דק"ס).
וברהשונים "ונהרגין"
בלבד וליג' "ומשלמין"
(כ"ש): [ה] ראשונים
וכת"י בע"ל: [ו] צ"ל
את הצדיק (כת"י):
[ז] יש להוסיף הרשע
וגו' (כת"י): [ח] יש
להוסיף ע"י (באה"מ):
[ט] צ"ל יסקלו (בארות
המים): [י] רש"א
והריבין קאמר לעיל
דעבדין ק"ו בכה"ג
(גליון) ועיי' מראה כהן
בילק"מ:

רבינו חננאל

ומה הסוקל אינו נסקל
כדק"ל לא הרגו נהרגין
הרגו אין נהרגין א' הבא
לסקול ולא סקלו אינו
דין שלא יסקל. אלא
מחוררת כדשנין מעיקר'
ועשיהם לו ולא לורעו.
מעידנו באיש פלוני
שחייב גלות ונמצאו
זוממין אין אומרים
יגלה זה תחתיו אלא
לוקין ארבעים. מנא לן
אמר ריש לקיש דאמר
קרא הוא ינוס הוא ולא
זוממין. ר' יוחנן אמר
ק"ו ומה הוא אם עשה
במוזדא בלא התראה אינו
נהרג ואינו גולה הן
שאע"פ שהן במוזד לא
עשו מעשה אינו דין
שלא יגלו. ודחי' היא
הנותנת כלומר מדבריך
ראוי הוא יגלו כדי
שתהיה להן כפרה מאחר
שלא עשו מעשה אבל
הוא שעשה מעשה במוזד
לא תהיה כפרה בגלות.
ונדחו דברי ר' יוחנן
ועמדו דברי ריש לקיש:
אמר עולא רמז לעדים
זוממין שלוקין מן
התורה מנין שנאמר
הצדיק את הצדיק
והרשע את הרשע והיה
אם בן הכות הרשע
משום והצדיק את
הצדיק והרשע את
הרשע ילקה. אלא כגון
דאחו עדים והרשעו
הצדיק והצדיק הרשע.
ואתו שהדי אחריני
והצדיק את הצדיק
דמעיקרא והרשעו את
הרשע כלומר שוינהו
להנחו שהדי קמאי
רשעים והיה אם בן הכות
הרשע. אבל מלאו דלא
תענה אין לוקין משום
דהוה ליה לאו שאין בו
מעשה: ת"ר ד' דברים
נאמרו בעדים זוממין
אין נעשין בן גרושה או
בן חלוצה ואין גולין לערי
משלמין [על פי עצמן. אין נעשין בן גרושה וכו'] ואין גולין לערי משלמין את
ואין משלמין כופר מאי טעמא כופרא כפרה הוא והני לאו בני כפרה ינהו כיצד כגון שהעידו כי שורו של
פלוני הרג פלוני שמחייבין אותו כופר ונמצאו זוממין אין משלמין את הכופר. ואין נמכרין בעבד עברי. מאי
טעמא אמר רבא דאמר קרא אם אין לו נמכר בגבנתו נמכר ולא בזמנו. משום ר' עקיבא אמרו אף אין
משלמין על פי עצמן. מאי טעמא קסבר ר' עקיבא עדים זוממין קנסא הוא ואין אדם משלם קנס על פי עצמו.
אמר רבא תדע שהרי לא עשו מעשה ונהרגין. וכן אמר רב נחמן תדע שהרי ממון ביד בעליו ומשלמין
חשק שלמה על ר"ח א' (כפ"ש"י וכנר הקשו הראשונים על זה הפי':

ב:

כיצד העדים

ומה הסוקל אינו נסקל. פי' הקונטרס כשהרגו אין נהרגין דין
הוא דבאלו להרוג ולא הרגו לאין נהרגין וקשה טובא מדלא
דה"ל למימר כדאמרין לקמן (דף ה:) הרגו אין נהרגין ועוד מאי
פריך שאני הכא דגלי קרא צהדיא דהבא לסקול ולא סקל דנסקל
צהדיא קרא גופיה דחויין דהסוקל
אינו נסקל כדכתיב כאשר זמם ולא
כאשר עשה אצל לעולם אימנא לך
דאית לך שפיר ק"ו לעיל דלענין
חילול דהא לא גלי קרא צהדיא דהסוקל
דשייך דצבר הוה שיתחלל הזמנה ועוד
קשה דהוה ליה לתרן דהתם ודאי
לא עבדין ק"ו משום דא"כ צטלת
תורת עדים זוממין לגמרי ולא משכחת
לה כאשר זמם אצל לעיל דלא צטלת
תורת עדים זוממין שייך שפיר
למיטעזד ק"ו לכן פירש ר"ת דה"ק
ומה הסוקל אינו נסקל פירוש אדם
סוקל חצירו צאצאים ומת גדולין
בשייך ולא צסקילה הבא לסקול ולא
נסקל עדים שמעדין^א איש פלוני
שמחייב סקילה ולא נסקל על ידם
אינו דין שלא יסקלנו^ב והשתא לא
צטלת לגמרי דאיכא לאוקומי קרא
דועשיהם כאשר זמם כשהן מעדין
שמחייב שאר מיתות צ"ד שאינו
צסקילה ואפ"ה לא עבדין האי
ק"ו (א) דהכי קאמר לו לעיל דלא
עבדין^א ק"ו צכהאי גוונא^ב :
צאומר

פרק ראשון

מכות

ומה הסוקל אינו נסקל. עדים שלא הוזמנו עד שנהרג הנדון ואח"כ
הוזמנו אין נהרגין כדאמרין צפרקין (דף ה:) הרגו אין נהרגין דכתיב
כאשר זמם ולא כאשר עשה: הבא לסקול ולא סקל. שהזמם עד שלא
נהרג הנדון: הוא שעשה מעשה במוזד אינו גולה. ההורג שעשה
מעשה אס צמוזד עשאו אינו גולה
ואפילו זומן שאינו נהרג כגון צמוזד
צלא התראה: הם שלא עשו מעשה.
אלא דיצור צעלמא וצמוזד העידו
אינו דין שלא יגלו על המוזד: ומקשינן
לרבי יוחנן והיא הנותנת. המדה
הואת שהצאת לפטרן היא הנותנת
להס חוצת גלות הוא לפי שעושה
מעשה אס צמוזד עשאו אינו גולה
דלא תהוי ליה כפרה: הם שלא עשו
מעשה יגלו. על זדונן כי היכי כו':
רבו צעדים זוממין שצוקין. עדי צן
גרושה או עדי גלות שפטרס הכתוב
מדין הזמנה מנין שהן לוקין ולקמיה
פריך תיפוק ליה מלא תענה:
משום דהצדיקו את הצדיק בו'.
צתמיה אי והצדיקו והרשעו צדיינין
קאמר וצדיק ורשע צצעלי דינין למנה
לי והצדיק צדיק^א כו' ליכתוב כי יהיה
ריצ צין אכשים ונגשו אל המשפט
ושפטוס והיה אס צן הכות^ב למנה
הזכרה כאן צדקת צדיק וכי כל
מקוס שהצדיק צ"ד את הזכאי
וחייבו את החייב יש מלקות דלמא
קרא למיתלי מלקות צוהצדיקו
והרשעו אלא על כרחן צעדים
משמע עדים שקרים שהרשעו
צדיק וצאו אחרים והזימוס והצדיקו
את הנדון שהוא צדיק והרשעו את
העדים הרשעים והיה אס צן הכות
את הרשע אס הזמנה זו צת מלקות
היא שאינו יכול לקיים צה דין הזמנה
גמורה כגון צעדי צן גרושה או גלות
והפילו השופט והכחו: ותיפוק ליה
מלא תענה. כל עונשי לאחין מלקות
אלא צמקוס שפירש לך צ עונש
וכאן שאינו יכול לענשן צעונש
הכתוב צהן ילקו: צאו שאין בו
מעשה אין צוקין עזיו. לקמן יליף
לה צפרק ג' (דף ה:): ואין משלמין
כופר. אס העידו צשור המועד
שהרג את האדם והזומנו והיו מחייצין
את הצעלים כופר דכתיב (שמות כח)
אס כופר ישת עליו וגו': ואין
נמכרין. אס העידוהו סגנצ ואין לו
מה לשלם ונגמרו דינו לימכר כדכתיב
ונמכר צגנצמו: אין משלמין ע"פ
עצמן. אס הזומנו צצ"ד ולא הספיק
צעל דין להעמידן צדין על הזמתן עד
צצרתו וצצ"ד צצ"ד אחר והודו שהזומנו
צצ"ד פלוני ולקמן מפרש טעמא:
כופרא כפרה. לכפר על זה שהרג
שורו את האדם והני לאו בני כפרה
מאי

א) סנהדרין י' (ב) ע"י
חוס' שבת קנ"ד ד"ה צלאו
וכו' פלפלו צמוזא דהכא
ועיי' הוספות סנהדרין י'
ד"ה וכל ומוס' כתובות
מה: ד"ה ר' יהודה.
ג) [לקמן ג' ד: צ"ק ה.].
ד) צ"ק כו. מ.
ה) [קדושין י"ט. ע"ש].
ו) [וע"ש מ"ט חוס']
מנחות טו. ד"ה המפגלן.

הגהות הב"ח

א) גמ' והצדיקו כו'. נ"צ
ולכא לאוקמי הן מלקות
צמקוס שאפשר לקיים צו
דין הזמנה דמכדי רשעמו
נפקא לן צלאו ערות
משום רשעה אמת אמה
מחייבו ואי אמה מחייבו
משום שמי רשעיות ואי
לא הני קראי ימירא דגלי
גבי צן גרושה וצעלות
הו"ל דקרא דוהצדיקו
וכו' לא אמי אלא לעדי צן
גרושה שהן ישראלים
דהתם לא אפשר לקיים צו
דין הזמנה הלכך חייבים
מלקות אצל כשהן כהנים
אפשר לקיים צהו דין
הזמנה קמ"ל קראי:
ב) שם השתה למעלה
ונאמר השתה למטה מה.
נ"צ אינה גו"ש מופנה
ולא היקשא אלא גילוי
מלמא צעלמא למטה
כלמעלה: (א) תוס' ד"ה
ומה וכו' ק"ו והכי נמי
קאמרין לעיל:

תורה אור השלם

א) ואשר יבא את רעהו
ביער לחטוב עצים
והרחיק ידו בנרון צברת
העץ וישל הפרוץ מן
העץ ויפצא את רעהו
ימת הוא ינוס אל אחת
הערים האלה וחי:
[דברים י"ב, ה].
ב) ועשיתם לו כפארש
זמם לעשות לאחיו
ובערף הרע מקרבו:
[דברים י"ב, ט].
ג) כי יהיה ריב בין
אנשים ונגשו אל
המשפט וישפטום
והצדיקו את הצדיק
והרשעו את הרשע:
[דברים כ"ב, א].
ד) והיה אם בן הכות
הרשע והפילו השפט
והקרו לפגיו כדי
רשעתו צמקוס:
[דברים כ"ב, ב].
ה) לא תרצה לא תנאף
לא תגנב לא תגנה
צרעך עד שקר:
[שמות כ"ב, יג].
ו) אם פגר יושת עליו
ונתן פדיו נפשו צכל
אשר יושת עליו:
[שמות כ"ב, ט].
ז) אם זרחה השמש
עליו דמים לו שלם
ישלם אם אין לו ונמכר
בגבנתו: [שמות כ"ב, כ].

ליקומי רש"י

ומה הסוקל אינו
נסקל. הרגו. שלא הזמנו
עד שנהרג הנדון על פיהם [לקמן ה.]. רבו צעדים זוממין שצוקין. היכא דאין הזמנה יכולה להקיים צהס כגון מעדין
אנו צאים פלוני שהוא צן גרושה ונמצאו זוממין והרי הס כהנים אין אומרים יעשה זה צן גרושה תחתיו אלא סופג את
הארבעים מללן [סנהדרין י.]. משום. דבית דין הצדיק את הצדיק והרשעו את הרשע והיה אס צן הכות את הרשע צדקת
צדיק למנה הזכרה כאן וכי משום צדקת צדיק מתחייב רשע מלקות אלא ודאי עדים זוממין רמזי הכא דלעדים קאי האי והיה
אס צן הכות והכי קאמר עדים שהרשעו צדיק והזומנו והצדיקו עדים אחרונים את הצדיק והרי עשו רשעים אלו עדים
הראשונים ולקו ואס אינו ענין לעדות ממון דהא אין לוקין ומשלמין מניה ענין לכן גרושה וכוזא צו [שם]. צאו שאין בו
מעשה אין צוקין עזיו. דומיא ללאו דחסימה. שהוא כתוב אלא פרשת מלקות [לקמן יג.]. אין משלמין ע"פ פי עצמן.
כגון אס הזומנו צצית דין ולא הספיק צעל דין להעמידן צדין ולמוצטן והלכו למקוס אחר והודו שס צצית דין ואמרו
הזומנו צצית דינו של פלוני פטורין. דלמדה צקנס פטורין. [בבא קמא ה.]. בדניוק שיימינין. צגופו של מת וצכהי מכפר
שמתים אס כופר ישת עליו [שם]. בזממו. אס השע צמצירו סגנצ והזוס ואין לו צמה לשלם אינו נמכר [קידושין יח.].

על עזמנו שחייב מיתה צידי שמים לפיכך יתן דמי עזמנו. בדינוק שיימינין. צכהי הויה ליה כפרה כי יהיב דמי ניזק ולקמיה
מפרש טעמיה: מאי טעמייהו דרבנן. דלילו ר' ישמעאל מסתבר טעמיה כיון דכופרא כפרה דמי עזמנו צעני למיתב: נאמר השתה
צמעלה. צגוגף אשה הרה כאשר יסית עליו צעל האשה (סע): ונאמר השתה צמטה. צכופר אס כופר ישת עליו: מזה דהאין בדניוק.
שמעלס דמי וולדות שנוקו: פדיון נפשו. דנותן את הכופר: ורבנן. אמרי לך אין ודאי פדיון נפשו הוא דכופרא כפרה מניה דניוק שיימינין וצכהי
הויה למניק פדיון נפשו: דאית ליה צדידיה. יש לו לגנצ ממון לשלם דמי הגניצה אס לא הזומנו ולהס אין מה לשלם דמיגו דלחיה לא הוה מודצן
אס לא הזומנו לחיה נמי כי הזומנו לא מודצני שהרי לא זמנו למכרו: וקנס אינו משלם ע"פ עצמו. דכתיב גבי כפל אשר ירשעון אלהים פרט
למרשע את עזמנו (צ"ק דף ט:): תדע. דקנסא הוה שהרי המעידים צנפש לא הרגו אדם ולא נהרג אדם על פיהם ונהרגין ומשלמין ממון:
מאי

על עזמנו שחייב מיתה צידי שמים לפיכך יתן דמי עזמנו. בדינוק שיימינין. צכהי הויה ליה כפרה כי יהיב דמי ניזק ולקמיה
מפרש טעמיה: מאי טעמייהו דרבנן. דלילו ר' ישמעאל מסתבר טעמיה כיון דכופרא כפרה דמי עזמנו צעני למיתב: נאמר השתה
צמעלה. צגוגף אשה הרה כאשר יסית עליו צעל האשה (סע): ונאמר השתה צמטה. צכופר אס כופר ישת עליו: מזה דהאין בדניוק.
שמעלס דמי וולדות שנוקו: פדיון נפשו. דנותן את הכופר: ורבנן. אמרי לך אין ודאי פדיון נפשו הוא דכופרא כפרה מניה דניוק שיימינין וצכהי
הויה למניק פדיון נפשו: דאית ליה צדידיה. יש לו לגנצ ממון לשלם דמי הגניצה אס לא הזומנו ולהס אין מה לשלם דמיגו דלחיה לא הוה מודצן
אס לא הזומנו לחיה נמי כי הזומנו לא מודצני שהרי לא זמנו למכרו: וקנס אינו משלם ע"פ עצמו. דכתיב גבי כפל אשר ירשעון אלהים פרט
למרשע את עזמנו (צ"ק דף ט:): תדע. דקנסא הוה שהרי המעידים צנפש לא הרגו אדם ולא נהרג אדם על פיהם ונהרגין ומשלמין ממון:
מאי